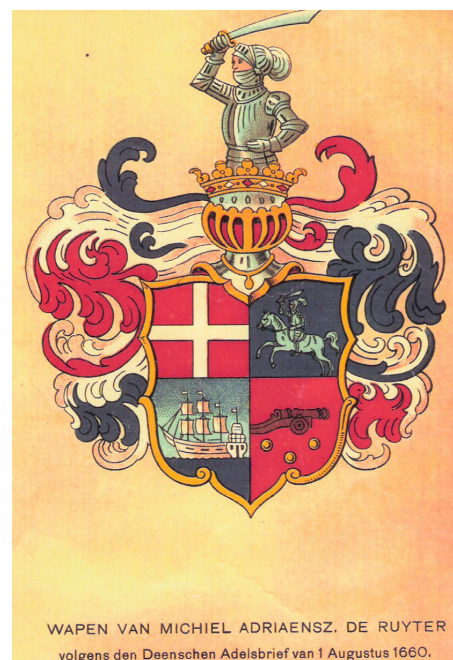

Familiewapen van Michiel de Ruyter.

Op 1 augustus 1660 (Juliaanse kalender) verhief Frederik III Koning van Denemarken, Michiel Adriaenszoon de Ruyter in de Deense adelstand als Ridder, en verleende hem een familiewapen, waarvan de afbeelding voorkwam op de adelsbrief, die zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag bevindt.

Afbeelding van het wapen van de Ruyter op de adelsbrief van de Deense Koning.

“Zoo hebben wij ten behoeve van den meergemelden edelman Michiel de Ruyter, en van zijne wettige erfgenaamen, zijn oude schildt en geslachtswapen zoodanig vergroot dat de zelve voortaan een open, vrijen en adelijken gekroonden helm moogen voeren, daar een gewaapent man op staat, met zijne uitgestrekte rechterhandt en uitgetoogen zwaarde, dreigende te slaan. Ende dat hun adeldom te klaarder magh blijken, hebben wij dit wapen en adelteeken, om bij henluiden altijdts gebruikt te worden, hun willen schenken, gelijk het hierboven is afgemaalt: te weeten een schildt in vier deelen verdeelt, hebbende aan de rechterzijde in het bovenste vierendeel, een volharnast ruiter met opgeheven rechter erm en uitgetoogen zwaarde, driegende te slaan; in het onderste vierendeel een kanon bleekgeel van kleur, en daar onder drie geele kogels; boven aan de linkerzijde een wit kruis in een roodt veld, en daaronder een wit Admiraalschip in een heemelblaau veldt”.

Er wordt van dit wapen wel gezegd, dat het een soort rebus is en de volgende zin uitbeeldt:

De Ruyter (ridder te paard) helpt Denemarken (kruis van Denemarken)
te land (kanon met drie kogels) en ter zee (Admiraalsschip)

Het bijzondere van deze actie van de Ruyter was namelijk dat hij voor het eerst in de geschiedenis van zeeslagen, de grens tussen land en zee overschreed, toen hij zijn landingen uitvoerde op het eiland Funen bij Kjertemunde (Kortemunde) bij de stad Nyborg. Bij deze operaties was Cornelis Evertsen de Oude zijn ondercommandant. Daarvoor werden schepen wel beschoten vanaf het land, en omgekeerd, maar ander contact kwam eigenlijk niet voor. De zeevaart en de landkrijg waren twee onvereenigbare militaire operaties. Het succes van deze primeur was zo groot, dat Raadspensionaris Johan de Wit, op instigatie van de Ruyter, voorstelde een speciaal korps op te richten dat voor dat doel zou kunnen worden ingezet. Hij gaf toen aan Joseph Baron van Ghent, opdracht een dergelijk korps op te richten. Hieruit werd in 1665 het huidige Korps Mariniers geboren. Het eerste wapenfeit waarbij dit gloednieuwe korps in actie kwam was de beroemde “Tocht naar

Chatham" in 1667. De Engelse admiraliteit, die spionnen op de Ruyter's vloot had, reageerde echter iets sneller en nam de Ruyter's idee eveneens over met het oprichten van hun marinierskorps in 1663. Dat korps is dus het oudste marinierskorps ter wereld, maar is sindsdien enkele jaren uit dienst gesteld...

Beiden ontleen hun bestaan aan een idee dat de Ruyter tijdens de Noordse Oorlog, zoals de campagnes voor Denemarken genoemd werden op deed, en dit zou vermeld zijn in de samenstelling van het familiewapen dat hem verleend werd. Het Portugese en Spaanse Korps Mariniers claimt van een oudere datum te zijn, maar de manschappen van dat korps dienden slechts a/b van de schepen, als een soort politie om de officieren te beschermen in geval van muiterij door de manschappen. De Engelse en Nederlandse mariniers zijn de eersten wier taken zich voortzetten in het hedendaagse Korps. Een zoon van een bierdrager – al was hij dan een gevierd vice-admiraal – beschikte niet over een sociale status waar een geslachtswapen bij hoorde, dus van een "vergroting van zijn oude schildt en geslachtswapen" was dus geen sprake, het hierboven omschreven wapen was dus al wat de Ruyter zelf voerde. Dat hij het niet zo nauw nam met de heraldieke voorschriften moge blijken uit het wapen zoals dat voorkwam om een klein ivoren lakstempel, (Rijks Museum, Amsterdam) dat hij in zijn bezit had en dat hij regelmatig gebruikte.

Het wapen van de Ruyter zoals het door de Koninklijke Marine gebruikt wordt voor het nieuwe LCF-Fregat dat in 2003 in dienst werd gesteld. [18]

Cachet, uit ivoor gesneden, waarop de plaats van de kogels in het derde kwartier verkeerd is weergegeven. Onderaan een afbeelding van zijn handtekening.

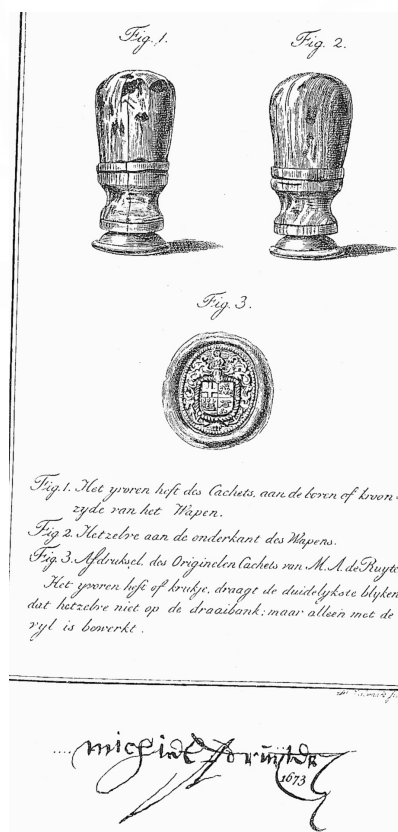

Fig. 1. Het yvoren loft des Cachets, aan de boven of boven-
zyde van het Wapen.
Fig. 2. Het zelve aan de onderkant des Wapens.
Fig. 3. Afdrukkel des Originelen Cachets van M. de Ruyter.
Het yvoren loft of kruylje, draagt de duidelyke blyken,
dat het zelve niet op de draaibank; maar alleen met de
vygl is bewerkt.

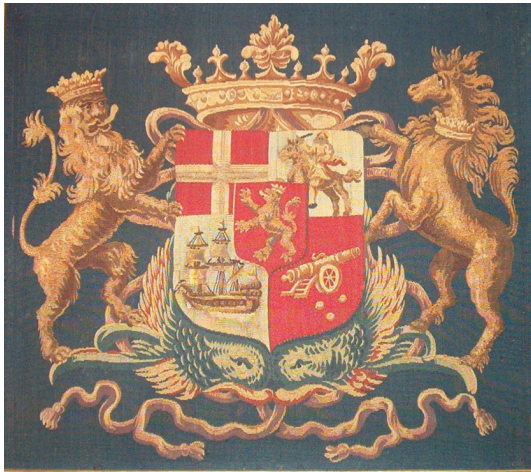

Het wapen van de Ruyter zoals het door de Koninklijke Marine gebruikt werd tussen 1953 en 2003. waarbij de plaatsing van de kogels eveneens foutief is.

Daarop staan de drie kogels niet ónder het kanon in een omgekeerde stapel, maar vóór het kanon in een gewone stapel. Het is

deze – foutieve – afbeelding die de Koninklijke Marine gebruikte voor het wapen zoals dat vanaf 1953 door de schepen die de Ruyter's naam droegen, gevoerd werd. Pas in 2002 werd de afbeelding zoals die op de adelsbrief voorkomt toegepast als wapen voor het LCF-Fregat dat recent in dienst gesteld werd.

De Deense titel (Ridder) alsmede het wapen waren verleend aan de Ruyter en aan “zijne wettige erfgenaamen in nedergaande linie van beiderley geslachten”. Toch zijn beiden nimmer in deze vorm door anderen dan Michiel gevoerd. Zij die later het wapen voerden hebben allen elementen aan de originele uitvoering toegevoegd, en ook de Deense ridderstitel werd nooit door een afstammeling geclaimd. In totaal zijn er naast de Ruyter’s originele wapen, vijf verschillende uitvoeringen bekend. Allereerst, Michiel’s oudste zoon, Engel de Ruyter, die aan zijn vaders wapen een hartschild toevoegde, met daarin een opgerichte leeuw met 7 pijlen in de klauw geklemd.

Afbeelding van het wapen dat Vice-admiraal Engel de Ruyter gevoerd heeft. Hier afgebeeld op het originele sloepkussen van de admiraal.

Hoe hij tot de keuze van dit hartschild is gekomen is niet bekend, maar het zou verband kunnen houden met de Hertogstitel die de Ruyter postuum verleend werd door de Spaanse Koning na de slag bij de Etna, waarbij de Ruyter sneuvelde. Het adelsdiploma behorende bij die titel werd nimmer gelicht, omdat Engel het gebruik er van voor

Nederland ‘minder geschikt’ achtte, maar hij bedong wel voor zichzelf van de Spaanse Kroon in plaats daarvan een Baronnetitel. De Oranjes zijn Graven, hetgeen een lagere adellijke rang is. Engel bekende hiermee politieke kleur, wat hij ook al gedaan had door zijn tenue in het familieportret. Het is ook waarschijnlijk dat hij naar aanleiding daarvan het familiewapen van zijn vader voor eigen gebruik verfraaide met de Nederlandse Leeuw in het hartschild. In een poging deze toevoeging te wettigen heeft Engel aan Rombout Verhulst, - de beeldhouwer die het praalgraf van de Ruyter in de Nieuwe Kerk moest vervaardigen – opgedragen dat hartschild ook toe te voegen aan het wapen van Michiel, zoals dat op verschillende plaatsen op dat praalgraf voorkomt.

Afbeelding van het wapen dat boven de ingang van de crypt van de Ruyter in de Nieuwe Kerk te Amsterdam staat. Zie 't hartschild.

De Ruyter heeft zijn aldus uitgebreide wapen nimmer gezien noch gevoerd, en wanneer de uitbreiding inderdaad een gevolg is van de postuum verleende hertogstitel (die later dus voor zijn zoon Engel in een Baronnetitel werd omgezet) dan valt te betwijfelen of hij het ooit zou hebben overgenomen, aangezien hij slechts diepe minachting voor de inzet van Spaanse vloot tijdens zijn laatste zeetocht heeft gehad.

De tweede afstammeling, na Engel, die ooit het wapen van de Ruyter in zijn wapen opnam, is Mighiel Baron de Ruyter de Witte, zoon van Cornelia de Ruyter en en Johan de Witte, dus de kleinzoon van de Ruyter. Hij voerde het wapen van de Ruyter als tweede en derde kwartier, met het familiewapen van de Witte in het eerste en vierde kwartier.

Wapen van Mighiel Baron de Ruyter de Witte.

Opvalt, dat ook hij in het wapen van zijn grootvader het door Engel gebruikte hartschild voerde, terwijl dat hartschild eveneens voorkomt op de kruising van de samenstellende familiewapens. Aangezien ook hij aanspraak maakte op de door Engel van de Spaanse

Koning verkregen baronnentitel, wordt de veronderstelling dat het hartschild met die titel te maken heeft, versterkt. Engel overleed in 1683, kinderloos, en twee maanden later kwamen Michiels kleinzoon, Michiel de Witte, en diens vader om op zee, Anna van Gelder, die o.a. door Brandt “de douarière de Ruyter” genoemd werd, zal het wapen misschien nog wel gevoerd hebben tot haar dood in 1685. maar het is niet bekend of zij eveneens het hartschild postuum aan het wapen van haar man had toegevoegd. Zij heeft nimmer de titel van Barones gevoerd. De Ruyter's laatste kleinzoon, Cornelis Baron de Witte, overleed in 1689 kinderloos.

Alleen de Ruyter's dochter, Alida, uit zijn tweede huwelijke met Neeltje Engels en een volle zuster van Engel, die gehuwd was met Thomas Potts, had een dochter Anna Potts, (1e lijn) Een tweede dochter van de Ruyter, Margarethe, uit Michiel's derde huwelijk met Anna van Gelder, en gehuwd met Bernardus Somer had twee dochters, Anna (2e lijn) en Margarethe (3e lijn) Somer. Het waren dus deze drie kleindochters, Anna Potts en Anna en Margarethe Somers, die de afstammingslijn van de Ruyter zouden waarborgen. Een dergelijke afstamming die zich deels over de vrouwelijke lijn voortzet (Zie ons Koningshuis) wordt een “salische lijn” genoemd.

Wat gebruik van de Ruyter's wapen door zijn afstammelingen betreft, is de informatie beperkt.

In de 18e eeuw was een kleinzoon van deze Anna Potts (1) een Johan Willem Parker, Raad, Schepen en Burgemeester van Middelburg, Heer van Saamslag, Ambachtsheer van Geersdijk en Wissekerke, Cats en Soelekerke, Bewindhebber van de V.O.C. gehuwd met Maria van Bueren van Regteren. Deze Johan Willem Parker, had een huis aan de Nieuwendijk te Vlissingen en hij had in de gevel van dat pand een alliantiewapen met de wapens van hem en zijn echtgenote laten aanbrengen. Dit gevelornament is in 2005 geheel in originele staat gerestaureerd door de Fa Rijken & Zn. Het opmerkelijke is, dat hij, met één kwartier in zijn wapen het oorspronkelijke wapen van de Ruyter had toegevoegd.

Het gevelornament in het pand Nieuwendijk 41, Vlissingen Het alliantiewapen van J.W. Parker (links) met daarin het wapen van de Ruyter, en (rechts) dat van zijn vrouw, M. van Bueren van Regteren

Een kleindochter van Johan Willem Parker, was in het begin van de 19e eeuw, Anna Maria Parker, zij was eerst gehuwd met de hugenoot, Rocher van Renais die in 1806 overleed. Later huwde zij met Jacobus de Wildt. Bij K.B. van 23 september 1817 verkreeg zij van Koning Willem I voor haar

echtgenoot en haar kinderen uit dát huwelijk het recht de naam “de Ruyter” toe te voegen aan de familienaam de Wildt en de Ruyter’s wapen toe te voegen aan het bestaande familiewapen. Aldus ontstond de naam de Ruyter de Wildt.

Bij het formeren van het wapen van dit geslacht is eveneens een kwartering toegepast, waarbij het tweede en derde kwartier het wapen van de Ruyter vertoont en het eerste en vierde kwartier, het wapen van de Wildt. In de negentiende eeuw voerden de leden van de familie de Ruyter de Wildt het wapen met het hartschild in het wapen van de Ruyter. Nader genealogisch onderzoek in de 20ste eeuw leidde tot een aanpassing in 1955, waarbij het hartschild werd weggelaten.

Uit haar eerste huwelijk met Rocher van Renais, had zij drie kinderen, waarvan de laatste zich Willem Parker de Ruyter Rocher van Renais noemde, Hij had echter nimmer de toestemming verkregen om de naam de Ruyter aan zijn naam toe te voegen, zoals zijn jongere halfbroers uit het tweede huwelijk dat wel mochten. Toch mag uit het feit dat hij onbevoegd die naam aan zijn naam had toegevoegd aangenomen worden dat hij waarschijnlijk ook de Ruyter's wapen aan zijn wapen had toegevoegd. Er bestaat daarvan echter geen bekende afbeelding.

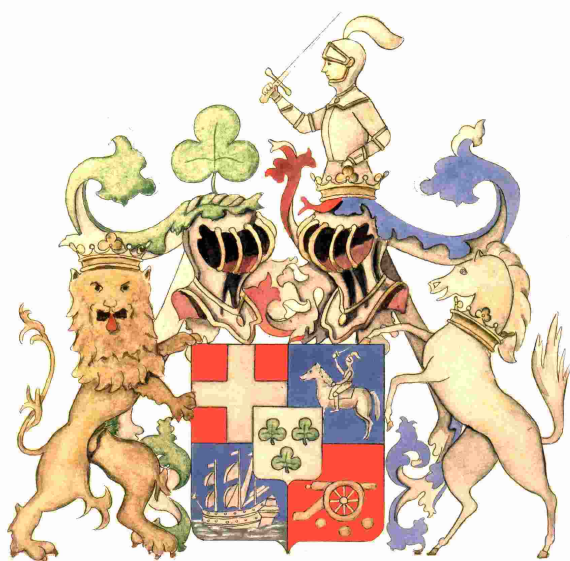
Wapen van het geslacht de Ruyter de Wildt. Op deze afbeelding ontbreken de helmtekens. die dezelfde zijn als op het wapen van de Ruyter.

Het Koninklijk Besluit van 23 september 1817, waarin op verzoek van Jacoba Maria Parker aan haar man Jacobus de Wildt en aan haar kinderen, naast naamsvermeerdering, vermeerdering van het eigen wapen met dat van de admiraal werd toegestaan, behoort tot de weinige besluiten waarin niet-adellijke wapens officieel bij Koninklijk Besluit zijn vastgesteld¹.

Een op het besluit volgend wapendiploma is nooit opgemaakt, althans ontbreekt een kopie ervan in de archieven van de Hoge Raad van Adel en is het wapen evenmin vastgelegd in de wapenregisters van de Raad. Familiewapens met kronen zijn vaak adellijke wapens. De kroon is een van de rangkronen die bij Koninklijke Dispositie van 4 februari 1816, nr. 272, voor de Nederlandse adel officieel zijn vastgesteld overeenkomstig de op het Europese vasteland gebruikelijke vorm. In het geval van het wapen De Ruyter de Wildt is een schild gedekt met helm, dekkleden en helmteken eerder voor de hand liggend².

Een afstammeling van Anna Somer (2) was in het begin van de 19e eeuw Cornelia Jacoba van de Schepper, die huwde met Johan Anthonie van Steveninck, Eén van hun kinderen, Anthony Willem, kreeg bij K.B. dd 13 januari 1842 het recht de naam de Ruyter aan zijn naam toe te voegen en het wapen van de Ruyter in zijn wapen op te nemen. Hij was dus de

eerste de Ruyter van Steveninck. Het wapen dat hij voor zich samenstelde bestaat uit het originele wapen dat de Ruyter van de Deense Koning kreeg, met als hartschild het oorspronkelijke wapen van de van Stevenincks.

Wapen van het geslacht de Ruyter van Steveninck.

In de 3e lijn van de Ruyter's kleindochter Margarethe Somer (3) zijn de geslachten Elias en van Boetzelaer aan de afstammingslijn van de Ruyter geparenteerd. Beide geslachten hebben echter nimmer aangevraagd de naam van de Ruyter aan de hunne te mogen toevoegen, doch is hen wel formeel toestemming gegeven de Ruyter's familiewapen in hun wapens op te nemen. Slechts één tak van de familie Elias heeft van dat recht gebruik gemaakt, maar die tak is in 1902 uitgestorven,

¹ Zie over dit onderwerp van de hand van dhr J. van den Borne de bijdrage 'Voorportaal van adeldom? De Hoge Raad van Adel en burgerwapens in Nederland', pp. 283-318, met name 289-290 en 309, in de bundel *Adel en heraldiek in de Nederlanden* (Redmer Alma e.a. [red.]; Hilversum: Verloren 2012).

² Bestuur: De kroon wordt in deze tak van de familie sedert de toekenning in 1817 gevoerd. Het lijkt daarom even voor de hand liggend alsnog de registratie compleet te maken en een wapendiploma op te maken.

Het wapen zoals Jhr. David Willem Elias. (1758 - 1828.) voerde met het wapen van Elias als hartschild. Zijn tak stierf uit in 1902. Het valt op, dat hij ook de kogels op de "verkeerde" wijze vóór het kanon had staan.

(Bron: Hoge Raad van Adel)

Voor zover bekend hebben de thans nog levende takken van de families Elias en van Boetzelaer hier ook geen belangstelling voor, al zijn zij zich, net als nog vele andere families, met trots bewust van hun verwantschap, met Hollands grootste admiraal.

Geslachten met een andere familienaam die echter in de vrouwelijke lijn aan één van deze geslachten geparenteerd zijn, kunnen dus eveneens verwantschap claimen, maar niet het wapen van de Ruyter aan het hunne toevoegen. Dit betekent, dat afstammelingen van de Ruyter behoren tot de geslachten de Ruyter de Wildt of de Ruyter van Steveninck of een familienaam dragen die geen verwijzing naar de Ruyter bevat. Mensen die alleen de naam "de Ruyter" (of de Ruiter o.i.d.) dragen zijn dus géén afstammelingen.

In 1907 is ter gelegenheid van de 300ste herdenking van de Ruyter's geboorte op 25 maart 1607, voor het eerst een volledige stamboom gepubliceerd, samengesteld door de genealoog A.A. Vorsterman van Oyen. Dit werk werd in 1957 aangevuld, en in 2007 is door genealoog Drs L.M. van der Hoeven een herziene en bijgewerkte versie voor het herdenkingsjaar uitgekomen.

De Stichting heeft statutair opgenomen dit initiatief, mogelijk in aangepaste vorm, elke vijftig jaar te zullen herhalen.

